

MĚSTO SVITAVY

Tisková zpráva

Návrat Svitavského betléma

V současné době je připraven materiál do Rady a zastupitelstva Pardubického kraje o vyřazení Svitavského betléma ze sbírky Východočeského muzea v Pardubicích a jeho převodu do Svitav. Vedení města Svitavy se již v minulých letech zavázalo poté nejen uvolnit finanční prostředky z vlastního rozpočtu, ale hlavně jako vlastník tohoto sbírkového souboru hledat možnosti finančních dotací z dalších zdrojů na kompletní zrestaurování a zpřístupnění celého mechanického betléma veřejnosti.

Prvním svitavským, prameny doloženým autorem betlémů byl místní rodák, barokní sochař Georg Anton Heinz, autor sochy sv. Jana Sarkandra na Brněnské ulici ve Svitavách. Jeden z jeho umělecky zdařilých barokních betlémů se nachází v majetku vídeňského muzea lidového umění. V 19. století zaznamenáváme celé generace svitavských řezbářů betlémů, které napodobovaly vzory starých barokních mistrů takřka k nerozeznání. Na výzdobě malovaných scénérií, pozadí či teras se podíleli významní svitavští malíři, např. Johann Dittmann.

V roce 1923 byl ve Svitavách založen Spolek přátel betléma. Scházeli se prý jen v neděli, proto se nazývali „nedělní řezbáři“ (Sonntagsschnitzer). Mezi dvěma světovými válkami bylo podle německé publikace Heimattbuch (1974) napočítáno ve Svitavách na 400 vyřezávaných betlémů.

Vysídlení obyvatel německé národnosti ze Svitav se nesmazatelně podepsalo na vývoji této krásné tradice. Většina betlémů byla po odchodu původních obyvatel rozkradena a zničena, figurky dostávaly děti k hraní, některé se zachránily a jsou roztroušeny po světě. Ve Svitavách zůstala pouhá torza betlémů, jejichž autory jsou různí svitavští řezbáři 19. a první poloviny 20. století.

Od založení muzea v roce 1947 do počátku šedesátých let 20. století byl každoročně vystavován v místním muzeu **Velký svitavský mechanický betlém**, jehož autory byli svitavští betlemáři z let 1826-1942. Rozsáhlý betlémový soubor sestavili pracovníci nově vzniklého muzea v poválečných letech z konfiskátů (menších betlémů) po bývalých svitavských majitelích německé národnosti do jednoho velkého, částečně pohyblivého celku. Svitavský betlém (jak byl a je dodnes tento soubor

nazýván) byl součástí sbírek muzea ve Svitavách a jednalo se původně o velmi rozsáhlý celek doplňovaný a tvořený prokazatelně po jedno celé století. Když bylo v šedesátých letech 20. století politicky rozhodnuto, že muzeum ve Svitavách bude přebudováno na expozici revolučních tradic, nacházel se betlém v důsledku nevhodného umístění a letitého zanedbání údržby ve velmi žalostném stavu. Komise odborných pracovníků, která měla za úkol rozhodnout o sbírkách muzea, určila betlém k přemístění do některého z větších muzeí, příp. k fyzické likvidaci. Tehdejší kurátorka uměleckořemeslných sbírek muzea v Pardubicích Ludmila Ladýřová prosadila převzetí betléma do sbírek pardubického muzea. Betlém byl v havarijním stavu převezen do Východočeského muzea v Pardubicích, kde byl uložen v depozitáři a jednotlivé předměty byly postupně částečně restaurovány a konzervovány. Za záchranu tohoto sbírkového souboru v době, která byla pro svitavské muzejnictví tragická, patří pracovníkům pardubického muzea i restaurátorům, kteří se o něj starali, velký dík.

Od roku 1991, kdy ve Svitavách vzniklo Městské muzeum a galerie a začalo budovat nové sbírky a expozice, počalo město Svitavy usilovat o navrácení sbírek, mapujících historii města, tedy i návrat betléma, do místa svého vzniku. Tehdy byla poprvé jeho část zapůjčena do nové expozice „Ze sbírek svitavského muzea“ na dobu jednoho roku. V průběhu dalších dvaceti let proběhlo několik jednání ohledně navrácení nejen betléma, ale i ostatních sbírek původního svitavského muzea, majících přímý vztah k městu Svitavy. V roce 2012 se betlém po mnoho zdoluhavých jednáních vrátil zpět do Svitav jako dlouhodobá zápůjčka na deset let do stálé expozice Labyrint svitavských příběhů.

V roce 2013 proběhlo několik jednání s restaurátorem pohyblivých betlémů, panem **Kamilem Andresem** z Třebechovic pod Orebem a restaurátory uměleckých děl. Konala se beseda o původní podobě a možnostech kompletního zrestaurování svitavského betléma s obyvateli Svitav, restaurátory a zástupci Třebechovického muzea betlémů. Svitavský betlém byl zařazen do Databáze mechanických betlémů v České republice – mizející lidová tvorba – v rámci výzkumného programu MK ČR.

V loňském roce Zastupitelstvo města Svitavy uvolnilo finance na zpracování restaurátorského průzkumu a předběžného rozpočtu na záchranu Svitavského betléma. Restaurátorský průzkum a návrh restaurátorského záměru včetně rozpočtu je zpracován.

Blanka Čuhelová, ředitelka Městského muzea a galerie ve Svitavách